

Arealopgørelsen i Danmark i 1907.

Af *Michael Koefoed.*

Som bekendt spille Arealopgørelserne en betydelig Rolle inden for vor Landbrugsstatistik. Saavel med Oplysningernes Indsamling som med deres Bearbejdelse er der forbundet et betydeligt Arbejde, men Resultaterne ere da ogsaa af væsentlig Interesse, ikke alene paa Grund af de Oplysninger, de i og for sig give om Arealets Forde-ling paa de forskellige Afgrøder m. v. og de Slutninger, der deraf kunne udledes af Theoretikerne og af dem atter omsættes i Raad og Anvisninger til det praktiske Landbrugs Mænd, men ogsaa fordi de foreliggende Arealoplysninger danne Grundlaget for de aarlige Udregninger angaaende Høstudbyttet.

Trods Betydningen af Oplysning om Arealanvendelsen har dog Vanskeligheden ved Tilvejebringelsen deraf bevirket, at det er forholdsvis sent, at man her hjemme begyndte paa en regelmæssig Indsamling af Data herom. Vel blev der f. Eks. ved Matrikuleringsarbejderne i 1688 til Brug for Ansættelserne ogsaa indsamlet Opgivelser om Arealets Anvendelse paa de enkelte Ejendomme; men disse Oplysninger bleve aldrig bearbejdede, og det er forbeholdt vor Tid at udregne og offentliggøre, hvorledes Arealet fordelte sig mellem dyrket og udyrket paa de Tider. Første Gang en Undersøgelse paa dette Omraade blev taget op, var i 1861; nu var det vel ikke saaledes, at man stod helt uden Oplysninger før dette Tidspunkt; Skovene

søgte man f. Eks. aarlig Oplysning om efter Fredskovforordningens Bud, om Sandflugtsarealerne paa Grundlag af Frd. om Sandflugtens Dæmpning af 1792, og i 1838 indsamlede man for de Jorders Vedkommende, der ikke vare udskiftede af Fællesskab, Oplysning om, hvorledes de fordelte sig paa Ager og Eng, Overdrev, Skov, Mose, og da man ved samme Lejlighed skaffede sig Underretning om Udsæden og Foldudbyttet af de forskellige Kornsorter m. v. og Udstrækningen af forskellige Handelsplante-Arealer, havde man Midler i Hænde til en tilnærmelsesvis Opgørelse af Landets Areal delt i besaaet og ubesaaet, og en saadan finder man da ogsaa forlængst i Tabelkommissionens Publikation paa dette Grundlag.

Fra 1861 paabegyndtes derimod en regelmæssig 5-aarig Opgørelse af Arealets Benyttelse; foreløbig spurgte man imidlertid kun om Udstrækningen af de besaaede og dyrkede Arealer. Saadanne Opgørelser foretoges for 1861, 66, 71 og 76. I 1881 udvidedes derefter Skemaerne til at omfatte hele Arealet, for at man kunde faa fuldt Kendskab til Arten og Anvendelsen af Danmarks Jord. Den næste Opgørelse iværksattes i 1888, og det var nu Meningen kun hvert 10de Aar at foretage denne særdeles vidtløftige Tælling, ved hvilken hver enkelt Jordbruger i Landet maa gøre Rede for Anvendelsen af sin Jord og Kommunerne for de offentlige Arealer. Da imidlertid paa dette som paa saa mange Omraader Nutiden arbejder under langt mere omskiftelige Forhold end Fortiden, ansaa man det straks efter Statistisk Bureaus Reorganisation ved Loven af 1895 for at være vigtigt paa ny at indsamle Oplysninger, og dette skete da i 1896. Da man ved denne Undersøgelse blev opmærksom paa, at der ingenlunde inden for de enkelte Sogne herskede fuld Klarhed over, hvor stort et Areal Sognene udgjorde, foranledigede Bureauet, at der paa Grundlag af Generalstabens Kortmateriale foretoges en Planimeteropmaaling, saaledes at Sognenes Areal konstateredes med den størst mulige Nøjagtighed, fordelt paa Landareal og Vandareal, og om disse

Arealer blev der samtidig med Udsendelsen af Tællingsmaterialet for 1907 givet Sogneraadene Underretning, for at de derigennem kunde have et Kontrolmiddel ved Undersøgelsen af, om de havde faaet det hele Areal med ved de enkelte Ejendomsbesidderes Skemaudfyldning.

Da der var forløbet 5 Aar siden Opgørelsen i 1896, blev der atter foretaget en Arealtælling, nemlig i 1901. Tællingen faldt paa et uheldigt Tidspunkt, for saa vidt som store Dele af Landets Hvedeareal maatte ompløjes efter Vinteren 1900—01, hvilket vanskeliggjorde Skemaudfyldningen, idet der maatte tilvejebringes Oplysning baade om den faktiske og den paatænkte Arealanvendelse. Men denne Vanskelighed ved Skemaudfyldningen opvejedes dog langt ved, at Spørgeskemaet indeholdt en hel Del færre Spørgsmaal end i 1896. Da det i væsentlig Grad er den aarlige Høststatistik, som nødvendiggør, at man maa gaa til hyppige Arealopgørelser, indskrænkedes Spørgsmaalene ved, at man kun gik i Enkeltheder med Hensyn til Høstafgrødearealerne og nøjedes med at forlange summariske Oplysninger om de øvrige Arealer. For denne Tællings Vedkommende offentliggjordes Resultatet kun for Herreder og Amter, men Materialet tjente paa den anden Side tillige til Grundlag for Oplysninger om Landejendommenes Størrelse (i Tdr. Land, kombineret med Hartkorn) og Besiddelsesmaade (Selveje, Fæste, Leje eller Forpagtning) samt om Besiddernes Erhvervsforhold (Landbrug, Skovbrug, Fiskeri, Mejeri, Mølleri, Haandværk, Handel osv.). I det hele er det Meningen at benytte disse saakaldte »smaa Tællinger« til at indsamle Oplysninger, der til enhver Tid have Interesse, og som man uden at volde Befolkningen unødigt Besvær kan faa oplyst ved en Lejlighed, hvor man faar de enkelte Ejendomsbesiddere i Tale.

Da der i 1906 atter var gaaet 5 Aar siden den sidste Tælling, var Tidspunktet inde for Afholdelsen af en ny, og en saadan var for saa vidt ogsaa paakrævet, som man kunde gaa ud fra, at der navnlig var sket store Foran-

dringer for Høstafgrødernes Vedkommende. Naar man alligevel ikke gik til en Tælling i 1906, men udskød den til 1907, var dette foranlediget ved, at der nu atter holdes Folketællinger her i Landet med 5 Aars Mellemrum (i Aarene, der ende med 1 og 6). Da der saaledes var lagt Beslag paa Befolkningens og ikke mindst de kommunale Raads Kræfter ved én omfattende Tælling, hvortil kom Haandværks- og Industritællingen, som var baseret paa Oplysningerne fra Folketællingslisterne, turde Bureauet paa ingen Maade tilraade endnu en Tælling i 1906, og efter Forhandling med Landbrugsministeriet og Landhusholdningsselskabet udskødes derefter Areal-tællingen til 1907.

Ved Tællingens Planlæggelse fulgte man den sædvanlige Vej. Efter hvad der var fremkommet og efter sit Kendskab til Forholdene hjemme og ude gjorde man sig det først klart, hvad man maatte anse det for hensigtsmæssigt at faa indsamlet Oplysning om; i saa Henseende var det særlig Skovbrugets Tilstand, der ønskedes nærmere belyst (herom var der ogsaa fremkommet speciel Anmodning fra »Dansk Skovforening«), ligesom man ansaa det for vigtigt at tilvejebringe Oplysning om Maskinteknikens Betydning inden for det danske Landbrug. Under velvillig raadgivende Bistand fra Sagkyndige paa de paagældende Omraader fremstilledes Skemaer til Brug ved Tællingen, og disse tilstilledes derefter det kgl. Landhusholdningsselskab til Undersøgelse og Kritik, hvorefter de endelig approberedes af Landbrugsministeriet.

Jeg skal kortelig angive, hvilke Forandringer der karakterisere den sidste Tælling, sammenlignet med den af 1896, idet jeg dog her alene behandler selve Arealbenyttelsen, da de specielle Oplysninger om Skovbruget og om Maskinanvendelsen endnu ikke ere fuldt bearbejdede og derfor naturligst maa behandles, naar Resultaterne meddeles. — For det besaaede Areal Vedkommende vare Forandringerne mindre; her er arbejdet videre paa det bestaaende Grundlag, saaledes at man navnlig har haft for Øje at tillempe de ved tidligere Tællinger anvendte

Formularer efter den i den nyere Tid foregaaede Udvikling i Landbrugets Driftsforhold, bl. a. under Hensyn til Kontinuitetens Bevaring. Paa visse Punkter ere Spørgsmaalene blevne mere specialiserede; dette gælder saaledes Frøavlsarealerne, hvor man under Hensyn til den stedfundne Udvikling fandt det rigtigt at opstille 5 Rubrikker, nemlig Kløver o. l., Græs, Runkelroer, Kaalroer og Turnips, alt til Frøavl. Under Hensyn til den Forandring, der siden 1896 er foregaaet med Begrebet »Blandsæd«, som tidligere væsentligst bestod af Havre og Byg, spurgtes der denne Gang om 1) Blandsæd til Modenhed med 2 Kornarter og 2) Bl. t. M. Korn og Bælgsæd, medens de tidligere 2 Rubrikker for Ærter, Vikker osv. blev slaaede sammen til én: Ren Bælgsæd. De saakaldte Handelsplanter, som tidligere omfattede flere Arter, slog man i 1907 sammen til to, nemlig Tobak og Andre Handelsplanter; kun af finansielle Grunde opretholdt man en særlig Rubrik for Tobakken; Dyrkningen heraf saavel som af Handelsplanterne er jo nu af saa forholdsvis ringe Betydning, at man ikke af Hensyn hertil bør besvære et Skema for meget. For Brakarealernes Vedkommende har man givet Spørgsmaalene en lignende Formulering som i 1896, dels for at tilvejebringe større Klarhed, dels for at formindske Vanskelighederne ved Udfyldningen. Man delte Brakarealerne i 3 Dele, nemlig Helbrak, Halvbrak og Benyttet Brak, idet der ved Helbrak forstaas: ubesaaede Arealer, der brakbehandles hele Sommeren, og som ere opbrudte om Efteraaret eller saa tidligt om Foraaret, at Græsningen har været uden Betydning, ved Halvbrak: Jord, der er afgræsset eller slaaet i Forsommeren og derefter bearbejdet til Vintersæd, og ved benyttet Brak: Arealer, der opløjes om Efteraaret og brakkes den følgende Sommer med Undtagelse af den Tid, der benyttes til Dyrkning af en Grønfoderafgrøde. — Dette er for Arealbenyttelsens Vedkommende de væsentligste Ændringer i Skemaet, ved hvis Udarbejdelse man i det hele lod sig det være magtpaaliggende at spørge saa enkelt og simpelt som muligt

Arealbenyttelsen i 1901 og 1907 i Tdr. Ld.

	1907			1901
	Øerne	Jylland	Hele Landet	Hele Landet
Kornarealer:				
Hvede	59,258	14,684	73,942	74,245
Rug	169,897	330,464	500,361	494,653
Byg: 2-radet	251,762	95,655	347,417	375,075
— 6-radet	22,386	53,878	76,264	106,614
Havre: hvid eller gul ...	213,832	372,590	586,422	585,223
— graa eller broget ..	6,070	138,171	144,241	190,299
Blandsæd: 2 Kornsorter ..	117,057	106,729	223,786	} 250,809
— Korn og Bælgsæd	38,079	45,369	83,448	
Ialt...	878,341	1,157,540	2,035,881	2,076,918
Rodfrugtarealer:				
Kartofler	22,921	75,107	98,028	97,923
Gulerødder	3,548	12,280	15,828	12,476
Runkelroer	116,988	35,214	152,202	88,051
Kaalrabi	5,306	131,608	136,914	49,385
Turnips og andre Foderroer	12,192	113,388	125,580	105,655
Sukkerroer	28,232	792	29,024	26,142
Cikorierødder	595	838	1,433	1,538
Ialt...	189,782	369,227	559,009	381,170
Andre Høstarealer:				
Ren Bælgsæd	11,080	6,099	17,179	16,144
Boghvede til Modenhed...	207	10,706	10,913	20,698
Spergel — ...	130	8,134	8,264	14,243
Tobak	65	56	121	214
Andre Handelsplanter ...	421	56	477	622
Havesager i Marken	3,359	1,135	4,494	4,155
Frøavlsarealer	4,764	2,867	*) 7,631	7,846
Andre Planter	191	124	315	2,518
Ialt...	20,217	29,177	49,394	66,440

*) Heraf med Kløver o. l. 715, Græs 3,603, Runkelroer 1,227, Kaalroer 686 og Turnips 1,400 Tdr. Ld. — alt til Frøavl.

	1907			1901
	Oerne	Jylland	Hele Landet	Hele Landet
Brak- og Nedpløjningsarealer:				
Helbrak	97,886	93,391	191,277	262,492
Halvbrak	61,895	67,875	129,770	129,424
Benyttet Brak	50,384	35,715	86,099	—
Afgrøder til Nedpløjning . .	1,094	9,460	10,554	—
Ialt	211,259	206,441	417,700	391,916
Grønfoder- og Græsningsarealer:				
Grønfoderarealer	23,834	22,960	46,794	98,488
Kløver- og Græsmark:				
til Høslæt	250,416	288,654	539,070	473,294
ikke til Høslæt	205,429	643,825	849,254	1,208,647
Udlagt til vedvarende Græs	29,208	138,795	168,003	—
— med Lucerne	7,192	5,729	12,921	—
Eng	99,355	304,777	404,132	430,480
Kærjorder	16,675	136,766	153,441	309,978
Fællede	23,061	41,861	64,922	—
Ialt	655,170	1,583,367	2,238,537	—
Andre Arealer:				
Hegn, Haver, Planteskoler	51,937	42,088	94,025	65,266
Moser til Tørveskær	27,622	75,704	103,326	—
Skove, Plantager m. v.	239,313	348,483	587,796	502,076
Veje, Stier, Jernbaner	39,451	60,839	100,290	} 148,566
Byggegrunde og Gaardspladser	33,118	31,491	64,609	
Oplagspladser, Grusgrave, offentlige Arealer	7,061	11,569	18,630	
Væsentlig ubenyttede Arealer	22,830	669,995	692,825	} 740,440
Vandarealer	44,259	58,090	102,349	
Ialt	465,591	1,298,259	1,763,850	—
Samlet Areal	2,420,360	4,644,011	7,064,371	6,893,679

for at lette Arbejdet for Befolkningen; man hørte da heller ikke Klager over det denne Gang anvendte Skema, saaledes som Tilfældet havde været i 1896.

Efter disse indledende Bemærkninger skal jeg gaa over til at meddele Opgørelsens Resultater og kortelig karakterisere den stedfundne Udvikling.

I foranstaaende Tabel (S. 681—82) har jeg anført Resultaterne af den nu tilendebragte Bearbejdelse af Tællingsmaterialet 1907 saavel for Landet som Helhed som for dets to Hovedele, hvorhos jeg til Sammenligning for Landet som Helhed tillige har anført Resultaterne af Tællingen 1901. Med Hensyn til Tallene for 1901 skal jeg udtrykkelig gøre opmærksom paa, at disse angive den »paatænkte« Arealanvendelse; som det vil erindres, gik nemlig en væsentlig Del af Hveden saavel som nogen Rug bort i Vinteren 1900—01, hvorfor det blev nødvendigt i Foraarets Løb i stor Udstrækning at foretage Omplojning; man indhentede derfor i 1901 Oplysning baade om den virkelige og den paatænkte Arealanvendelse, men til Brug ved Sammenligninger giver selvfølgelig den paatænkte Anvendelse et bedre Udtryk for den normale Benyttelse. En umiddelbar Sammenligning mellem de to Tællinger kan forøvrigt ikke foretages; allerede selve Totalarealet er forskelligt, hvilket hænger sammen med, at Bearbejdelsen denne Gang har støttet sig til den ovenfor omtalte Opmaaling paa Grundlag af Generalstabens Kort, medens Opgørelsen for 1901 bygger paa de ældre Matrikelmaalinge; den derved konstaterede Forøgelse i Arealet maa forøvrigt ikke mindst antages at være kommet de ikke-landbrugsmæssigt benyttede Arealer til Gode. Men dernæst er der ogsaa inden for det egentlige Landbrugsareal Punkter, hvor Spørgeskemaets forskellige Formulering ved de to Tællinger bevirker, at en umiddelbar Sammenligning ikke kan finde Sted. I saa Henseende skal navnlig peges paa, at i Tallene for 1901 ere de i Brakmarken besaaede Arealer medregnede under Grønfoderarealer. Un-

der Kærjorder opføres i 1901 baade Kær, Fællede og Moser; under »Andre Arealer« omfatte de 148,566 Tdr. Ld. i 1901 Veje, Byggegrunde, Mergelgrave o. l., de 740,440 Hede, Klit, matrikuleret Vandareal o. l.; mine Bemærkninger i det følgende ville imidlertid hovedsagelig knytte sig til det landbrugsmæssigt benyttede Areal.

Det samlede Ager- og Engareal i Danmark udgjorde ved Tællingen 1907 5,082,000 Tdr. Ld.; ogsaa ved de to foregaaende Tællinger androg det paagældende Areal omkring 5,1 Mill. Tdr. Ld., lidt mere i 1901 end i 1896 og i begge Aar mere end i 1907. Ogsaa det samlede dyrkede Areal, som i 1907 beløb sig til 4,678,000 Tdr. Ld., har ved de tre Tællinger udgjort paa det nærmeste det samme Areal — mindst i 1907; derimod finder man en ikke ringe Fremgang for det besaaede Areal, som fra 2,524,000 Tdr. Ld. i 1896 og 2,623,000 i 1901 er steget til 2,787,000 Tdr. Ld. i 1907.

Deler man Arealet i Hovedgrupper efter dets Anvendelse, finder man selvfølgelig, at Kornarealerne omfatte langt de største Arealer. Det samlede til de fire Hovedkornsorter samt til Blandsæd til Modenhed anvendte Areal var i 1907 2,035,881 Tdr. Ld., hvilket var 41,037 Tdr. Ld. eller 2 pCt. mindre end i 1901 og 74,261 Tdr. Ld. eller 3,5 pCt. mindre end i 1896, saaledes at altsaa den allerede i 1901 konstaterede Tilbagegang i disse Arealer yderligere har fortsat sig i de følgende 6 Aar. Tilbagegangen har dog selvfølgelig ikke ramt alle de under denne Hovedgruppe sammenfattede Arealer i samme Grad; for Blandsædarealernes Vedkommende var der endog i Perioden 1901—07 en Tilvækst paa op imod 60,000 Tdr. Ld. eller henimod en Fjerdedel af Arealet i 1901, medens de fire Hovedkornsorter i samme Tidsrum gik tilbage med ca. 100,000 Tdr. Ld. eller 10 Kvadratmil (d. v. s. 5 à 6 pCt.). Tilbagegangen fandt Sted saavel paa Øerne som i Jylland og var størst i Jylland. Hveden, der gik stærkt tilbage fra 1888 til 1896, men i de følgende 5

Aar igen tiltog ret betydeligt, har i de sidste 6 Aar holdt sig ret konstant; det samme gjorde Rugen. Tilbagegangen falder saaledes udelukkende paa Byg og Havre, som gik ned med henholdsvis 58,000 og 45,000 Tdr. Ld. fra 1901 til 1907.

Vende vi os derefter til Rodfrugtarealerne, opruller der sig et ganske andet Billede for vore Øjne — vi træffe dér en rivende Fremgang. Dette gælder dog hovedsagelig kun Foderroerne; Kartoffelarealet holdt sig derimod paa det nærmeste konstant ved de tre sidste Tællinger — op imod 100,000 Tdr. Ld. —, og Sukkerroearealet, der ialt andrager 29,000 Tdr. Ld., tiltog vel, men dog kun med 3000 Tdr. Ld., hvilket ganske vist repræsenterer 11 pCt.; Arealet med Cikorierødder gik noget tilbage (til 1433 Tdr. Ld.). Foderroerne derimod tiltog fra 1896 til 1901 fra 134,000 til 256,000 Tdr. Ld. og fra 1901 til 1907 fra 256,000 til 431,000 Tdr. Ld., d. v. s. henholdsvis med 90 og 69 pCt., og for hele den 11aarige Periode en Tilvækst paa 221 pCt. (Øerne 116, Jylland 316 pCt.). For Landet som Helhed var saaledes Foderroearealet i 1907 over 3 Gange saa stort som i 1896, i Jylland var det over 4 Gange saa stort, medens det paa Øerne steg til over det dobbelte. Betragter man de forskellige Foderroearter, finder man, at Runkelroerne (væsentlig paa Øerne) steg fra 55,000 i 1896 til 152,000 Tdr. Ld. i 1907, Kaalrabi (aldeles overvejende i Jylland) fra 12,000 til 137,000 Tdr. Ld. og Turnips og andre Foderroer (ogsaa mest i Jylland) fra 68,000 til 141,000 Tdr. Ld. — Nedenstaaende Oversigt viser tydelig den stærke Udvikling, der har fundet Sted i det med Rodfrugter (undt. Kartoffler) dyrkede Areal siden 1861 og da navnlig i de sidste 20 Aar:

1861	4,508 Tdr. Ld.	1888	95,911 Tdr. Ld.
1866	5,532 —	1896	158,133 —
1871	10,208 —	1901	283,247 —
1876	17,027 —	1907	460,977 —
1881	34,326 —		

Betragte vi Foderroearialet i andre Lande og sammenligne det med Danmarks, finde vi i intet andet Land en blot tilnærmelsesvis saa stærk Stigning som her i Landet; det maa dog erindres, at det altid er vanskeligt at faa ensartede Opgivelser til Sammenligningen. Danmark har nu et Foderroearial paa over 236,000 Hektarer (1 Td. Ld. = 0,55 ha.); Tyskland og Frankrig have et omtrent 3 Gange saa stort Areal, England et 4 Gange saa stort, medens Østerrig kun har 200,000, Ungarn 100,000 ha., og hverken i Sverige, Holland eller Belgien naas de 100,000 ha. — og saa Danmark med dets lille Landomraade! I Forhold til det hele dyrkede Areal udgør Danmarks Foderroearial ca. 9 pCt., Englands godt 5 pCt., Belgiens godt 3 pCt., Tysklands og Frankrigs 2 pCt., medens det i Sverige, Ungarn, Østerrig og Holland ligger mellem 1 og 2 pCt.

Andre Høstarealer ere i det hele gaaede betydeligt tilbage siden 1901, nemlig med omtrent 17,000 Tdr. Ld. Denne Tilbagegang falder næsten udelukkende paa Jylland og skyldes hovedsagelig, at to under denne Gruppe faldende Afgrøder: Boghvede og Spergel, som særlig dyrkes paa Halvøen, ere gaaede stærkt tilbage, Boghvede fra 20,700 til 10,900 Tdr. Ld., Spergel fra 14,200 til 8300 Tdr. Ld. Frøavlsarealerne, som man i 1907 navnlig lagde Vægt paa at faa korrekt oplyste under Hensyn til den Betydning, Frøavlsdyrkningen har faaet i den nyere Tid, omfattede ialt 7635 Tdr. Ld., hvoraf Græs til Frøavl androg henimod Halvdelen.

Med Hensyn til Brakarealerne (Helbrak, Halvbrak, benyttet Brak samt Arealer med Afgrøder til Nedpløjning) anføres omstaaende Tabel (S. 687), hvor Oplysningerne fra 1907 ere sammenstillede med Opgivelserne fra 1896, medens Tallene fra 1901 ikke ere medtagne, da denne Tælling ikke indeholdt en saa detailleret Deling af de paagældende Arealer, at en Sammenligning for alle de herhen hørende Arealer er mulig. Opgivelserne meddeles i Tdr. Ld.

	Øerne		Jylland		Hele Landet	
	1896	1907	1896	1907	1896	1907
Helbrak	156,183	97,887	194,553	93,389	350,736	191,276
Halvbrak	57,303	61,895	39,446	67,876	96,749	129,771
Benyttet Brak .	23,618	50,384	17,557	35,715	41,175	86,099
Afgroder til Ned- pløjning	1,019	1,094	7,419	9,461	8,438	10,555
Ialt . . .	238,123	211,260	258,975	206,441	497,098	417,701

Ialt ere Brakarealerne fra 1896 til 1907 gaaede tilbage fra 497,000 til 418,000 Tdr. Ld., altsaa med ialt 80,000 Tdr. Ld. eller ca. 16 pCt., en Tilbagegang, som har fundet Sted saavel paa Øerne som i Jylland, men dog stærkest i Jylland; paa denne Landsdel falde nemlig de 52,000 af de 80,000 Tdr. Ld., Tilbagegangen andrager, d. v. s. en Nedgang paa noget over 20 pCt., medens den paa Øerne var 11 pCt. Udelader man af Tallene fra 1896 og 1907 de i Brakken med Grønfoderafgroder besaaede Arealer, som i 1901 ikke medtoges under Brak, men under Grønfoder, faar man for 1896: 456,000, for 1901: 392,000 og for 1907: 332,000 Tdr. Ld., altsaa en samlet Tilbagegang paa 124,000 Tdr. Ld., som fordeler sig baade absolut og relativt nogenlunde ligeligt paa de to Dele af Perioden, nemlig med henholdsvis 64,000 og 60,000 Tdr. Ld. svarende til henholdsvis 14 og 15 pCt. af Arealet ved hver Periodes Begyndelse. Det er dog alene den ubenyttede Helbrak (Renbrak), der udviser Tilbagegang, nemlig med ikke mindre end 159,000 Tdr. Ld. i Løbet af de 11 Aar, hvilket udgør omkring 45 pCt. af Renbrakarealet i 1896. Halvbrakarealet gik samtidig frem med 33,000 Tdr. Ld. eller over en Trediedel, og Arealerne med benyttet Brak tiltog med 45,000 Tdr. Ld., saaledes at de endog mere end fordoblede i det paagældende Tidsrum.

Grønfoeder- og Græsningssarealerne, hvor ogsaa Spørgeskemaets forskellige Formulering i 1901 vanskeliggør Sammenligningen med denne Tælling, omfattede i 1896 2,345,000 Tdr. Ld., men i 1907 kun 2,239,000 Tdr. Ld.; Tilbagegangen androg 106,000 Tdr. Ld. eller mellem 4 og 5 pCt. i de 11 Aar. Grønfoederarealerne udenfor Brakmarken — i 1896: 47,961, i 1907: 46,794 Tdr. Ld. — synes ikke at være undergaaet videre Forandring. Medregner man imidlertid Grønfoederarealerne i Brakmarken, bliver den samlede Fremgang fra 89,136 Tdr. Ld. i 1896 til 98,488 i 1901 og ca. 133,000 Tdr. Ld. i 1907. En meget stærk Stigning har fundet Sted i de med Lucerne udlagte Arealer, som i 1896 vare ganske ubetydelige, men i 1907 udgjorde ca. 13,000 Tdr. Ld. Ogsaa de med vedvarende Græs udlagte Arealer have været i stærk Stigning, fra 89,000 Tdr. Ld. i 1896 til 168,000 Tdr. Ld. i 1907. Tilbagegangen i de under den her omhandlede Gruppe hørende Arealer falder hovedsagelig paa de under »Kløver og Græsmark« opførte Arealer, som i 1896 androg 1,624,000 Tdr. Ld., men i 1907 kun 1,388,000 Tdr. Ld.

Andre Arealer. Denne Arealgruppe er fra 1896 til 1907 gaaet frem med noget over 60,000 Tdr. Ld. eller med mellem 3 og 4 pCt., en Tilvækst, som ikke mindst finder sin Forklaring i den Omstændighed, at man i 1907 havde bedre Kendskab til de Arealer, der ialt skulde findes i de enkelte Sogne, end man havde i 1896, hvilket, som allerede omtalt, navnlig har forøget de ubenyttede Arealer. Gruppen Hegn, Haver og Planteskoler er imidlertid ogsaa gaaet stærkt frem, fra ca. 76,000 i 1896 til 94,000 Tdr. Ld. i 1907, altsaa en Fremgang paa ca. 18,000 Tdr. Ld. eller henvend en Fjerdedel, og Skovarealerne, hvori ogsaa er medtaget de til Skov og Plantage inddragne, men endnu ikke beplantede Arealer, tiltog fra 488,000 Tdr. Ld. i 1896 til 588,000 Tdr. Ld. i 1907. Skovarealets Fremgang andrager saaledes meget nær 100,000 Tdr. Ld., svarende til en Forøgelse i de 11 Aar paa noget over 20 pCt., hvilken Tilvækst,

som naturligt er, i den langt overvejende Grad — op imod 90 pCt. — falder paa Jylland.

Foruden denne stærke Fremgang i Skovarealet har den sidste Arealtælling følgende Hovedresultater at opvise: en stærk Overgang fra Brak og Græs til det egentlige besaaede Areal, og inden for dette sidste er det fremherskende Træk Foderroernes enorme Fremgang, hvortil dels er anvendt de tidligere Græs- og Renbrakarealer, dels tidligere Kornarealer, idet inden for disse Blandsædareals Vækst ikke har opvejet Nedgangen i Byg- og Havrearealet.
